



SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

PM
2026-02-12

Olle Höjer
Tel: +46106981500
olle.hojer
@naturvardsverket.se

Ärendenummer
NV-26-004962

Naturvårdsverkets tillämpning av skyddade områden, strikt skydd samt OECM i rapportering till EEA

*Skyddade områden*¹ – Ett skyddat område är ett geografiskt definierat område som är långsiktigt utpekat, reglerat och förvaltats för att uppnå specifika syften och bevarandemål för biologisk mångfald. Skyddade områden används som samlingsnamn för specifika områdesbaserade skydd inom 7 kap miljöbalken, samt för långsiktiga naturvårdsavtal enligt jordabalken. Skyddad natur med specifika syften och reglerad markanvändning utgör en egen form av markanvändning.

*Strikt skydd*² – skyddade områden med sådan reglering som behövs för att säkerställa att prioriterade bevarandevärden för biologisk mångfald inom ett skyddat område bevaras i sin helhet, permanent och med sin naturliga funktion.

*Andra effektiva områdesbaserade bevarandeåtgärder*³ - OECM (*Other effective area-based conservation measures*) – OECM är ett geografiskt definierat område, annat än ett skyddat område, som styrs och förvaltas på ett sätt som uppnår positiva och varaktiga resultat för biologisk mångfald på platsen, med tillhörande ekosystemtjänster och funktioner. Vanligen sker bevarandet inom ramen för verksamheter som har ett annat primärt syfte än biologisk mångfald och naturvård.

Bakgrund

Detta PM beskriver kortfattat begreppen skyddade områden, strikt skyddade områden samt OECM med utgångspunkt från rapportering till EEA, EU:s vägledande dokument samt nationella underlag.

Naturvårdsverket ska enligt instruktionen ansvara för internationell rapportering och göra kunskaper om miljön och miljöarbetet tillgängliga. Myndigheten har det centrala ansvaret för områdesskyddet enligt förordningen om områdesskydd och vägleder kring skyddade områden, strikt skydd samt OECM. Vi samverkar

¹ A geographically defined area which is designated or regulated and managed to achieve specific conservation objectives. Convention on Biological Diversity 1992¹ Article 2

² COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT. Criteria and guidance for protected areas designations. Brussels, 28.1.2022 SWD (2022) 23 final.

³ COP Decision 14/8, annex III

med berörda myndigheter i uppdatering och utveckling av nationell statistik och ansvarar för rapportering till bland andra Europeiska Miljöbyrån (EEA).

Varje år rapporterar Naturvårdsverket uppgifter om skyddade områden till EEA och databasen *Nationally Designated Areas* (NatDa, tidigare CDDA). Från och med 2022 inkluderas även *andra effektiva områdesbaserade bevarandeåtgärder* (OECM) i rapporteringen. EEA rapporterar i sin tur vidare till de globala databaserna WDPA och WD-OECM. De innehåller underlag för uppföljning av flera internationella mål och arbeten inom området biologisk mångfald. Exempelvis används data från WDPA för uppföljning av Konventionen om biologisk mångfald (CBD).

Naturvårdsverket redovisade 2021 ett regeringsuppdrag angående rapportering av skyddad natur till EEA⁴.

Skyddade områden

I samverkan med Naturvårdsverket har SCB publicerat officiell statistik om skyddade områden sedan början av 1990-talet i meddelandet "*Skyddad Natur*". Statistiken publiceras en gång per år på SCB:s webbplats, i form av tabeller, diagram, statistiknyhet och en rapport i serien Sveriges officiella statistik MI41. Statistiken ingår i Sveriges officiella statistik inom ämnesområdet Boende, bebyggelse och mark, och därunder i statistikområdet Markanvändning.

Syftet med statistiken är att beskriva Sveriges markanvändning avseende områdesskydd. Statistiken omfattar följande skyddsformer: nationalparker, naturreservat, Natura 2000-områden, nationalstadspark, biotopskyddsområden, naturvårdsavtal samt ök. med fortifikationsverket.

Statistiken i SCB "*Skyddad Natur*" utgör en grund för Naturvårdsverkets rapportering till EEA.

Strikt skyddade områden

Från och med 2026 års rapportering till EEA ska även strikt skydd särredovisas. Strikt skydd är en delmängd av de bevarandeinstrument som uppfyller kraven enligt definitionen av skyddade områden. Genom att precisera, klargöra och konsolidera vad som är strikt skyddad natur i en svensk kontext möjliggörs en enhetlig och transparent tillämpning med utgångspunkt från EU:s vägledande principer. En viktig utgångspunkt för begreppet är målet om 10% strikt skydd som beslutades i EU:s biodiversitetsstrategi 2020⁵. Medlemsländerna förväntas tillämpa EU:s vägledning⁶ och kunna redovisa en nationell tillämpning av begreppet samt redovisa statistik över strikt skydd som en del i uppföljning av EU:s mål.

⁴ Naturvårdsverket 2021. Regeringsuppdrag att jämföra, redovisa och föreslå förändringar i den internationella rapporteringen av skyddad natur. NV-01318-21.

⁵ EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030. Bryssel den 20.5.2020 COM (2020) 380 final.

⁶ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT. Criteria and guidance for protected areas designations. Brussels, 28.1.2022 SWD (2022) 23 final.

EU:s definition⁷: “Strictly protected areas are fully, and legally protected areas designated to conserve and/or restore the integrity of biodiversity-rich natural areas with their underlying ecological structure and supporting natural environmental processes. Natural processes are therefore left essentially undisturbed from human pressures and threats to the area’s overall ecological structure and functioning, independently of whether those pressures and threats are located inside or outside the strictly protected area”.

Enligt EU:s vägledning bör det strikta skyddet lämpa sig för områden som hyser naturliga kännetecken som gynnas genom naturliga processer, såsom ur- och naturskogar. Kravet på att de naturliga processerna behöver lämnas opåverkade av mänsklig störning och hot innebär att många strikt skyddade områden ska lämnas närmast orörda. Endast begränsade eller reglerade åtgärder är tillåtna, och då utformade så att de naturliga processerna antingen gynnas, eller inte störs. Åtgärder som kan tillåtas i strikt skyddade områden kan vara restaureringsåtgärder som är nödvändiga för de naturliga värdena i områdena i fråga. Ett annat exempel kan vara urfolks småskaliga traditionella nyttjande.

EU:s vägledning har sedan fastställandet 2022 diskuterats närmare bland annat i samband med ett möte mellan medlemsländerna och EU kommissionen 2024⁸. Det finns i stort en samsyn om inriktningen även om olika uppfattningar och tolkningar förekommer kring till exempel jakt, naturvårdande skötsel och friluftsliv.

Det finns flera olika pågående processer som berör begreppet strikt skydd. Det är viktigt att uttolkning och tillämpning utgår från EU:s och EEA:s vägledning och dess instruktion för rapportering av skyddade områden. Genom att tydliggöra Naturvårdsverkets syn kan vi hantera frågan om strikt skydd på ett tydligt sätt baserat på sakkunskap och i enlighet med rapporteringskrav och vägledning för rapportering och statistik till EU och EEA. Därigenom ökar vi möjligheterna att på ett proaktivt sätt hantera frågan om strikt skydd och fånga upp sådant som kan påverka förutsättningarna och innebära behov av ytterligare samverkan, precisering och utveckling av metoder för kartläggning, analys och bedömning.

Naturvårdsverkets övergripande tolkning och tillämpning av strikt skydd

Naturvårdsverket bedömer att EU:s definition av strikt skydd är relevant och tillämplig på en övergripande nivå. Vår övergripande tolkning stämmer i stort med den som framgår av miljömålsberedningen. Tolkningen innebär enligt vår bedömning att strikt skydd är *sådan reglering som behövs för att säkerställa att prioriterade bevarandevärden för biologisk mångfald inom ett skyddat område bevaras i sin helhet, permanent och med sin naturliga funktion*. För att definitionen av strikt skydd ska bli tillämplig behöver den även kopplas till relevanta föreskrifter som preciseras av geodata med hög grad av noggrannhet. Sådana underlag finns digitaliserade baserat på beslut och avtal om köp- och intrångsersättning och är en viktig grund för att precisera strikt skydd.

⁷ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT. Criteria and guidance for protected areas designations. Brussels, 28.1.2022 SWD (2022) 23 final.

⁸ EU-wide networking event on “Strictly Protected areas in the EU Biodiversity Strategy for 2030” (12-13 Nov. 2024, Committee of the Regions, Brussels)

Strikt skydd av skog

Naturvårdsverket bedömer att avgörande för om en skog ska anses vara strikt skyddad eller ej är att området utgörs av ett *permanent skyddat område*⁹ med syfte att *bevara biologisk mångfald* och att det finns relevanta *föreskrifter mot skogsbruk*. I Sverige finns sedan naturvårdslagens och sedermera miljöbalkens tillkomst ett ändamålsenligt regelverk med ersättningsgrundande föreskrifter som förbjuder skogsbruk inom relevanta områden, såsom ur- och naturskogar. Denna reglering kan anses väl beprövad då den sedan decennier säkerställt att sådana skogar inte avverkats utan bevarats långsiktigt.

Naturvårdsverket bedömer mot denna bakgrund att strikt skyddad skogsmark tills vidare bör uttolkas som *skogsmark inom nationalparker, naturreservat med föreskrifter mot skogsbruk, Natura 2000 med utpekade skogshabitat samt beslutade biotopskyddsområden i skogsmark*. Knappt 8% av skogsmarken har ett strikt skydd enligt denna tillämpning per 2024-12-31.

Strikt skyddade områden enligt vår tillämpning ovan domineras areellt av IUCN kategori Ia, Ib och II men strikt skyddade skogar finns även i kategori III och IV. Vilken kategori området klassats som är dock underordnat föreskrifter mot skogsbruk inom området.

I enlighet med EU:s vägledning bör även andra faktorer beaktas såsom hållbart friluftsliv, jakt, naturvårdande skötsel samt naturlighet. Sådana underlag finns dock inte tillgängliga på ett enhetligt sätt på nationell nivå. I nuläget bedömer vi att dessa faktorer endast påverkar uttolkning och omfattningen av strikt skyddad skogsmark i begränsad utsträckning på nationell nivå. Detta behöver dock undersökas närmare när metoder för att följa upp och utvärdera sådana faktorer utvecklats. Naturvårdsverkets utgångspunkt är att där dessa faktorer inte hotar prioriterade bevarandevärden eller t.o.m. är gynnsamma för prioriterade bevarandevärden kan dessa områden klassas som strikt skyddade.

Tabell 1. Strikt skyddad skogsmark 2024-12-31 med utgångspunkt från Naturvårdsverkets tillämpning som avser skogsmark inom nationalparker, naturreservat med föreskrifter, Natura 2000 områden med skogshabitat och beslutade biotopskyddsområden i skogsmark. Knappt 8% av skogsmarken har ett strikt skydd enligt denna tillämpning. Metria på uppdrag av Naturvårdsverket 2025.

	Strikt skyddad skogsmark			
	Areal (hektar)		Andel (%)	
SUS-region	Produktiv skogsmark	Total skogsmark	Produktiv skogsmark	Total skogsmark
Fjällnära region	505 578	1 355 754	45%	53%
Nordboreal region	191 600	245 431	3,3%	3,6%
Sydboreal region	185 698	225 562	2,1%	2,3%
Boreonemoral region	193 000	226 739	3,0%	3,3%
Nemoral region	34 241	36 896	3,8%	3,9%
Sverige totalt	1 110 116	2 090 382	4,8%	7,8%

⁹ A geographically defined area which is designated or regulated and managed to achieve specific conservation objectives. Convention on Biological Diversity 1992¹ Article 2

Strikt skydd av övriga markslag

Det finns ett behov av att ta fram en tillämpning av strikt skydd även för andra naturtyper i och med att EU:s mål avser hela medlemslandets territorium. Flera grundprinciper kring strikt skydd bedöms vara relevanta för olika markslag.

Underlag för definition av strikt skydd inom andra markslag än skogsmark är ännu inte framtagen men det pågår ett motsvarande arbete inom Havs- och vattenmyndigheten för limniska miljöer. Myndigheterna har en samsyn kring att det är viktigt att samordna de delar som bör vara lika medan vissa frågor kan behöva skilja sig på grund av olika förutsättningar i land- respektive vattenmiljöer.

Bedömning av naturvårdsavtal

I EU:s vägledning framgår att det enbart är begränsade och välkontrollerade aktiviteter som inte motverkar naturliga processer som får förekomma inom strikt skyddade områden och att sådana aktiviteter ska regleras samt skötsel mål och skötselplaner upprättas. Vid en samlad bedömning gör Naturvårdsverket därför tolkningen att naturvårdsavtal inte är avsedda att inräknas som en del av det strikta skyddet då de inte har den typen av långtgående reglering, planer och kontrollmekanismer. I EU:s förslag till checklista¹⁰ finns även kriteriet ”utan förbestämmd tidsbegränsning” med vilket inte heller stämmer med avtalens utformning. Naturvårdsavtalen utgör däremot en viktig del av övriga skyddsformer inom 30% målet (se s. 6).

Andra effektiva områdesbaserade bevarandeåtgärder (OECM)

En viktig bakgrund till OECM är behovet att inkludera områden som är väsentliga för biologisk mångfald, men har andra primära skyddssyften. OECM ger utrymme för frivilliga åtaganden och naturvårdande insatser inom ramen för verksamheter som har ett annat primärt syfte än biologisk mångfald och naturvård till exempel skogsbruk eller försvarsverksamhet. Frivilliga avsättningar kan rapporteras till EEA som OECM, när uppgiftslämnaren samtycker och tillhandahåller underlag som uppfyller gällande krav och kriterier för klassning och rapportering.

Rapporteringen av OECM till EEA påbörjades 2022 och har hittills inneburit att Naturvårdsverket kunnat rapportera frivilliga avsättningar från Sveaskog, Fastighetsverket, SCA och Billerud/Bergvik skog öst vilket totalt utgör cirka 7 % av totalarealen frivilliga avsättningar. Områden i storleksklassen 10–50 hektar dominerar.

Totalt 51 326 hektar har valts ut av Sveaskog i samverkan med Naturvårdsverket vilket motsvarar cirka 25% av arealen frivilliga avsättningar på Sveaskog. Metod och urvalskriterier preciseras närmare av Sveaskog.

Under 2025 har Naturvårdsverket utrett möjligheterna att rapportera delar av riksintresse obrutna fjäll som OECM, i enlighet med miljömålsberedningens förslag. En konsultationsprocess har genomförts med berörda samebyar i frågan och fem samebyar har lämnat samtycke till att rapportering av markerna sker till EEA.

¹⁰ Annex II. Background document. EU-wide networking event on “Strictly Protected areas in the EU Biodiversity Strategy for 2030” (12-13 Nov. 2024, Committee of the Regions, Brussels)

Målen om skydd

Strikt skydd är som nämnt en delmängd av skyddade områden och från och med 2026 ingår det som ett krav att redovisa i den årliga rapporteringen till EEA. Kravet kopplas till behovet av uppföljning av EU:s mål om strikt skydd. En preliminär redovisning av strikt skyddad skogsmark gjordes även av Naturvårdsverket inom ramen för arbetet med de sk. utfästelserna 2022–2023¹¹.

Enligt EU:s strategi¹² för biologisk mångfald ska 30 % av landarealen (avser land och sötvatten på land) samt 30 % av marina miljöer i EU skyddas, varav 10 % ska skyddas strikt. Här ingår även att skydda alla ur- och naturskogar: *“all areas identified as primary and old-growth forests according to the agreed definition should be granted strict protection”*.

Utöver strikt skydd motsvarande 10 % av landytan inklusive inlandsvatten ska medlemsländerna skydda ytterligare 20 %. Här är formellt skyddade områden som inte når upp till kraven på strikt skydd en relevant delmängd. Det kan gälla äldre naturreservat med begränsad reglering av verksamheter eller tidsbegränsade naturvårdsavtal enligt jordabalken.

Ytterligare relevanta instrument för att nå 30 %-målet är OECM (Other Effective Area Based Conservation Measures). Här ingår till exempel de frivilliga avsättningar som skogsbruket valt ut och tillgängliggjort för rapportering till Europeiska Miljöbyrån (EEA) enligt gällande vägledning. Naturvårdsverket redovisar även områden som ingår i inomstatlig överenskommelse med Fortifikationsverket som OECM.

Bilaga

Beslutsprotokoll om fastställelse av vägledande PM 2026-02-12

¹¹ Rapportering av regeringsuppdrag om utfästelser för skydd och återställande enligt EU:s strategi för biologisk mångfald. Skrivelse till regeringen samt underlag till EU-kommissionens rapporteringsverktyg. NV-00191-22 och NV-02553-23.

¹² EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030. Bryssel den 20.5.2020 COM (2020) 380 final